Ляшенко Олексій Миколайович,
аспірант Науково-дослідного
інститут публічного права

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Сучасний Інтернет-простір містить велику кількість позитивної та корисної, швидко доступної інформації, що, безумовно, відіграє важливу роль у житті суспільства. Поряд з цим, мережі Інтернет характеризуються перенасиченістю і різного роду негативною інформацією – порнографією, пропагандою наркотиків, інструкціями з виготовлення зброї, вибухівки, та психотропних речовин. В Інтернеті також можна легко знайти інформацією про послідовність вчинення протиправних дій, поради стосовно скоєння різних злочинів та уникнення відповідальності. Мережі Інтернет переповнені іграми, що пропагують насильство та масові вбивства і т.д. Нерідко через мережі Інтернет вчиняються й самі злочини – торгівля людьми, шахрайства, замовлення на вбивство, продаж зброї та наркотиків. Враховуючи велику латентність Інтернет-злочинності, в цілому така ситуація негативно впливає на криміногенну ситуацію у країні [1, с. 65]. Варто зазначити, що інформаційний простір, інформаційні ресурси, інформаційна інфраструктура та інформаційні технології відіграють провідну роль у підвищенні рівня й темпів соціально-економічного, науково-технічного та культурного розвитку, а також значним чином впливають на ефективність прийняття управлінських рішень, зокрема й у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією [2, с. 166; 3, с. 62].

Проведеним анкетуванням оперативних працівників, встановлено, 89 % респондентів відзначають на ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України щодо протидії торгівлі людьми, що вчиняється з використанням мережі Інтернет. Водночас 89 % вказали, що інформаційно-аналітичне забезпечення щодо протидії торгівлі людьми, що вчиняється саме з використанням мережі Інтернет потребує вдосконалення щодо правового врегулювання на

законодавчому та відомчому рівні. Відповідно 96 % наголосили на впровадженні позитивного досвіду правоохоронних органів зарубіжних країн щодо інформаційно-аналітичне забезпечення щодо протидії торгівлі людьми, що вчиняється саме з використанням мережі Інтернет.

З огляду на результати опитування респондентів та дослідження окремих вчених з даної проблематики, С.О. Павленко слушно зазначає, що серед основних структурних елементами організації оперативно-розшукової діяльності є інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності, яке відіграє ключову роль в організації діяльності оперативних підрозділів щодо тактики протидії передусім організованим формам злочинності [4, с. 117].

З цього приводу слушно відзначає О.С. Тарасенко, що світові тенденції зміни структури злочинності переконливо свідчать про зростання ролі інформаційно-телекомунікаційних технологій, які спричиняють появу принципово нових видів кримінальних правопорушень та активне вдосконалення «традиційної» злочинної діяльності. Комп'ютерні мережі, комунікаційні системи стали інструментом злочинців, унаслідок чого криміналізувалася сфера використання інформаційно-телекомунікаційних технологій [5].

На думку І. Г. Андрущенка, серед напрямів інформаційно-технічної протидії сучасній злочинності необхідно виділити комплекс заходів аналітичної та комп'ютерної розвідки. Сутність аналітичної розвідки можна визначити як «розвідку в інформаційному середовищі», як отримання нових знань про розвідувальний об'єкт або явище на підставі аналітичного опрацювання наявної розвідувальної інформації і зведень про відомі факти. За І. Г. Андрущенком, інформаційно-аналітична діяльність (аналітична розвідка) виходить за традиційні межі ОРД, відкриваючи якісно нові можливості для вирішення оперативних завдань щодо боротьби з організованою злочинністю [6].

Зазначимо, що у правоохоронних органах західних держав наявні спеціальні підрозділи, що здійснюють розвідку на основі відкритих джерел інформації. Наприклад, таку діяльність провадять: Scotland Yard OSINT, Royal Canadian Mounted Police OSINT, OSINT unit of New York Police Department, OSINT unit of the Los Angeles County Sheriff's Department, британська BBC Monitoring, ізраїльський Хатсав, австралійське Управління національних оцінок [7]. Загальновідомими стратегіями кримінальної розвідки є: «Національна розвідувальна модель» (National Intelligence Model), застосовувана у Великобританії [8]; «Національний план розподілу розвідувальної

інформації» (National Criminal Intelligence Sharing Plan), розроблений у США [9]. Із вказаними стратегіями тісно пов'язана інша дефініція – «організація діяльності поліції на основі розвідувальних даних» або «модель поліцейської діяльності» (Intelligence-Led Policing (ILP)) [10, с. 101]. Останній термін співвідноситься із описаними стратегіями таким чином, що стратегії визначають структуру, у рамках якої ILP може бути застосована у правоохоронних органах [11, с. 435].

Надаючи аналітикам можливість опрацьовувати дані про злочини, працівники органів правопорядку отримують можливість використовувати готовий оперативно-аналітичний продукт, а не первинну інформацію. При цьому вони отримують такі переваги: по-перше, продукт окреслює конкретно тенденції злочинності не лише за географічною ознакою, а й у часових рамках; по-друге, у зв'язку з тим, що продукт надає можливість мати більше інформації про місця ймовірного вчинення злочинів, більше часу та зусиль можна витратити на попередження злочинів; по-третє, оскільки час витрачається більш продуктивно, співробітники мають більше можливостей для надання допомоги своїм колегам у разі потреби [12].

Насамперед, це свідчить про необхідність фахової підготовки (навчання, перепідготовки, підвищення кваліфікації) працівників оперативних підрозділів правоохоронних органів щодо протидії організованій злочинності у даній сфері, а також розроблення чітких методичних рекомендацій щодо алгоритму діяльності з такими групами, а найголовнішим аспектом необхідності є розроблення та прийняття на державному рівні стратегії протидії таким злочином, що натомість вимагає розроблення і прийняття спільної відомчої інструкції МВС (НПУ та ДПСУ), СБУ та ДБР, яка буде безпосередньо спрямована на протидію організованій злочинності та врегульовуватиме процес взаємодії вказаних вище правоохоронних органів у цій сфері. При цьому важливим також є врахування позитивного іноземного досвіду. Таку позицію підтримало 100% опитаних працівників оперативних підрозділів НП України [13].

З огляду на неналежний стан інформаційно-аналітичного забезпечення органів НП України, що здійснюють протидію торгівлі людьми, що вчиняється з використанням мережі Інтернет потребує удосконалення за такими напрями в реаліях сьогодення, що спрямоване на підвищення ефективності виявлення та документування даного злочину: запровадження сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, а також спеціалізованого програмного забезпечення (78 %); удосконалення існуючого інформаційно-аналітичного забезпечення, що забезпечує діяльність органів НП

України під час протидії торгівлі людьми з урахуванням розвитку інформаційних технологій (75 %); використання штучного інтелекту під час такої діяльності (73 %); використання ексклюзивних методів із врахуванням сучасних світових стандартів (62 %); міжнародний обмін даними та застосування баз даних, що працюють з інформацією, отриманою засобами біометричної ідентифікації (61 %); удосконалення навчання, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для інформаційно-аналітичних підрозділів НП України (60 %); постійна співпраця практичних працівників з науковими та науково-дослідними установами щодо розроблення методичних рекомендацій щодо інформаційно-аналітичного забезпечення протидії оперативними підрозділами Національної поліції України торгівлі людьми, що вчиняється з використанням мережі Інтернет (55 %); забезпечення функціонування системи безпеки й захисту інформації в автоматизованих інформаційно-пошукових системах (51 %).

Список використаних джерел

1. Бабенко А. М. Мережі Інтернет як об’єкт регіонального дослідження в контексті профілактики злочинності / А. М. Бабенко // Боротьба з Інтернет-злочинністю : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (м. Донецьк,12-13 червня 2013 р.). – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2013. – С. 65–68.
2. Мищишин Н.В. Проблемні питання правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії організованій злочинності й корупції. Право і суспільство. 2016. № 3. Ч. 2. С. 163–169.
3. Севрук В.Г. Зарубіжний досвід використання інформаційно-аналітичного забезпечення під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Південноукраїнський правничий часопис. 2021. № 1. С. 61−66.
4. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики: монографія. Київ : «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.
5. Тарасенко О. С. Теорія та практика протидії кримінальним правопорушенням, пов’язаним з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет: монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 426 с.
6. Андрущенко І. Г. Проблеми виявлення та розслідування злочинів, що вчиняються в офшорних зонах. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2002. № 5. С. 94–96.

7. Жарков Я. М., Васильєв А. О. Наукові підходи щодо визначення суті розвідки з відкритих джерел. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2013. Вип. 30. С. 38. (Серія «Військовоспеціальні науки»).

8. Guidance on the National Intelligence Model / Produced on behalf of the Association of Chief Police Officers by the National Centre for Policing Excellence. 2005. 213 c. URL: https://whereismydata.files.wordpress.com/2009/01/ national-intelligence-model-20051.pdf.

9. The National Criminal Intelligence Sharing Plan / Department of Justice. 2003. 54 c. URL: https://it.ojp.gov/documents/ ncisp/National_Criminal_Intelligence_Sharing_Plan.pdf

10. Манжай О. В., Жицький Є. О. Кримінальна розвідка та її співвідношення з оперативним обслуговуванням. Jurnalul Juridic National: Teorie si Practică. 2015. № 3(13). С. 100-105.

11. Carter J. G., Phillips S. W., Gayadeen S. M. Implementing Intelligence-Led Policing: An Application of Loose-Coupling Theory. Journal of Criminal Justice. 2014. № 42. P. 433-442.

12. Заєць О.М. Імплементація методів аналітичної діяльності в діяльність органів правопорядку України в умовах інтегрування до Європейського співтовариства. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції: зб. наук. стат. за матер. доп. Всеукр. наук.-практ. семінару (Львів, 23 берез. 2018 р.) / упоряд. А. В. Баб'як, В. В. Сеник, Т. В. Магеровська. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 209 с.

13. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика : монографія. Київ : «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.